

EĞİTİMİN FİNANSMANI VE EĞİTİM HAKKINA DAİR ÖĞRETMEN VELİ VE YÖNETİCİLERİN GÖRÜŞLERİ¹

Melis GENCER

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
melisgenceer@gmail.com

Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
rsarpkaya@adu.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, İzmir ilinde resmi liselerde görev yapmakta olan okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin eğitim hakkına ve eğitim finansmanına dair görüşlerini incelemektir. Bu doğrultuda eğitim finansmanında ve bireylerin eğitim haklarından yararlanma süreçlerinde karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu iki kavram arasındaki ilişkinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İzmir’de görev yapmakta olan 8 okul yöneticisi, 7 öğretmen ve 5 veli oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılan çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre bireylerin eğitim haklarından yararlanma süreçlerinde aile kaynaklı sorunlar, kişisel sorunlar, pandemi kaynaklı sorunlar ve okul kaynaklı sorunlardan etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim finansmanı kavramının okullara ve bireylere eşit olanakların sağlanması açısından önemli bir kavram olduğu görülmüştür. Eğitim finansmanı politikalarına bağlı olarak yaşanan sorunların okul temelli sorunlar ve bakanlık temelli sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Eğitim finansmanında yaşanan bu sorunların; okulların ihtiyaçlarını karşılayamamasına, öğrencilere eşit olanakların sunulamamasına ve öğrencilerin eğitim haklarından aynı oranda yararlanamamalarına etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Eğitim hakkı, eğitim finansman.

VIEWS OF TEACHERS, PARENTS AND ADMINISTRATORS ON THE FINANCING OF EDUCATION AND THE RIGHT TO EDUCATION

Abstract

The primary objective of this research is to delve into the perspectives of school administrators, teachers, and parents working in public high schools in İzmir concerning the fundamental right to education and the financing of education. Consequently, the intention is to identify the obstacles encountered in education financing and the process by which individuals access their education rights, ultimately illuminating the intricate relationship between these two concepts. In terms of the research participants, the study group comprises 8 school administrators, 7 teachers, and 5 parents employed in İzmir. Employing qualitative research methodologies, the data for this study was gathered through the utilization of a semi-structured interview format. From the findings of this research, it can be deduced that individuals face challenges associated with family-related issues, personal predicaments, pandemic-induced difficulties, and school-related troubles when endeavoring to exercise their education rights. Furthermore, it has been determined that the notion of education financing holds paramount importance in terms of ensuring equitable opportunities for both educational institutions and individuals. Significantly, it has been ascertained that the predicaments stemming from education financing policies manifest as problems within schools themselves and within the ministry that governs education. These complications in

¹ Bu çalışma, danışmanlığını Prof. Dr. Ruhi SARP KAYA'nın yürüttüğü ve Melis GENCER tarafından yazılan aynı adlı yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

education financing have far-reaching consequences, impeding schools from adequately meeting their requisites, hampering their ability to provide equal opportunities for students, and consequently depriving students of their educational entitlements to the same extent.

Keywords: Right to education, education financing.

GİRİŞ

Eğitim, bireylerin kişisel ve profesyonel gelişimlerini sağlayan temel bir haktır. Bu bağlamda, eğitimin finansmanı ve eğitim hakkı, toplumun her kesiminden bireylerin kaliteli eğitim fırsatlarına erişebilmesi için kritik öneme sahiptir. Eğitim finansmanı, eğitim hakkını etkileyen temel faktörlerden biridir. MEB temelli sorunlar arasında eğitime ayrılan bütçenin kısıtlı olması, eğitim finansmanına dair en temel sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, okulların giderlerini karşılamada yaşadıkları zorluklar ve genel bütçenin yetersizliği, eğitim finansmanındaki kritik sorunlardan biridir. Okul yöneticileri, giderlerin karşılanması için kamu kaynaklarının yetersiz kaldığını ve bu sebeple başka kaynak arayışına girdiklerini belirtmektedir. Bu durum, yöneticilerin eğitim alanına odaklanmalarını zorlaştırmaktadır. Nitekim Amos, Ephrahem & Bhoke-Africanus (2021) ve Agyemang, (2010) kamu kaynaklarının giderleri karşılamakta yetersiz kaldığı durumlarda, yöneticilerin mali yönetim ve kaynak tahsisi için daha fazla zaman ve enerji harcamak zorunda kaldıklarını, bunun da eğitim hedeflerine öncelik verme becerilerini azalttığını savunmaktadır.

Eğitim, bireylerin hayatlarında önemli bir rol oynamakta olup, toplumsal kalkınmanın ve ekonomik büyümenin temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, eğitim hizmetlerinin finanse edilmesi ve her bireyin eğitim hakkına erişebilmesi, toplumun kalkınması ve bireyin refahını artırması açısından büyük önem taşımaktadır (Hanushek & Woessmann, 2012). Aynı zamanda öğretmen, veli ve yöneticilerin bu konudaki görüşleri, politika yapımcılar ve eğitim otoriteleri için değerli bilgiler sunarak, daha etkili ve adil eğitim politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Eğitim politikasında yaşanan sorunlar, eğitim finansmanının niteliğini ve planlama eksikliğini etkilemektedir. Okullardaki planlama eksiklikleri nedeniyle eğitim finansmanında yaşanan sorunlar, eğitim giderleri ile gelirleri arasında etkili planlamalar yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Eğitim finansmanının yetersizliği, eğitim hakkını olumsuz etkilemekte, bu da özellikle öğretmenler, veliler ve yöneticiler için önemli sorunlara yol açmaktadır. Bu durum, devletin ve eğitim otoritelerinin, eğitim hakkını gerçekleştirmek ve her bireye kaliteli eğitim imkânları sunmak adına kaynakları adil ve etkili bir şekilde dağıtma sorumluluğunu gündeme getirmektedir. Aşağıda bu iki kritik konu arasındaki bağlantı daha derinlemesine incelenecek ve bu süreçteki aktörlerin rolleri ve perspektifleri ele alınacaktır. Bu, eğitim hakkının herkes için gerçekleşmesini sağlama yönünde bir bakış açısı sağlayabilecektir.

Eğitim Finansmanı ve Eğitim Hakkı Arasındaki İlişki

Eğitim hakkı, her bireyin yaş, cinsiyet, ırk, din, dil veya herhangi bir başka durumdan bağımsız olarak kaliteli ve erişilebilir eğitim alabilme hakkıdır (Ünal & Sarpkaya, 2021). Ancak, eğitim erişilebilirliği çeşitli sosyoekonomik ve coğrafi faktörlere bağlı olarak büyük farklılıklar gösterebilmektedir. Bu, eğitim hakkının tam anlamıyla gerçekleştirilmesini zorlaştırır (Çopur & Yengin Sarpkaya, 2020). Eğitim erişilebilirliğini artırmak ve eğitim hakkını gerçekleştirmek adına, devletlerin ve eğitim politika yapımcılarının etkili çözümler üretmeleri ve kaynakları adil bir şekilde dağıtmaları gerekmektedir (Ataman, 2008). Eğitim sadece ekonomik büyüme için önemli değil, aynı zamanda sosyal kalkınmada da önemli bir rol oynamaktadır. UNESCO (2017), yoksulluğun ortadan kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve herkes için kapsayıcı ve eşitlikçi kalitede eğitim sağlanmasını içeren Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SDG) ulaşmada eğitimin rolünü vurgulamaktadır. Eğitim, bireyleri topluma etkin olarak katılabilmeleri ve gelişmesine katkıda bulunabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donatır. Eğitim hakkının gerçekleştirilmesi, bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan gelişmelerinin alt yapısını sağlar ve güçlendirmektedir.

Eğitim hizmetlerinin finansmanı ve tüm bireylerin eğitime erişiminin sağlanması toplumsal refahın artırılması açısından kritik öneme sahiptir. World Bank (2018), eğitime yatırım yapmanın ve eğitimin tüm potansiyelini gerçekleştirmek için kalitesini artırmanın önemini vurgulamaktadır. Kaliteli altyapı, nitelikli öğretmenler ve öğrenim kaynakları sağlamak için yeterli finansman gereklidir. Ayrıca cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk ve coğrafi konum gibi erişim engellerini ortadan kaldıracak politikalar uygulanmalıdır. Çopur & Yengin Sarpkaya (2020) eğitim finansmanındaki eşitsizliklerin, özellikle düşük gelirli bölgelerdeki okulları ve öğrencileri olumsuz etkileyebildiğini, bireylerin eğitim haklarından tam anlamıyla yararlanmalarını engelleyebildiğini ileri

sürmektedirler. Soydan'ın (2018) da belirttiği gibi bu durum, eğitimde fırsat eşitliği ilkesine aykırıdır ve toplumsal adaleti zedelemektedir. Ancak, eğitim finansmanındaki eşitsizlikler ve kaynak dağılımındaki adaletsizlikler, eğitim erişilebilirliğini olumsuz yönde etkileyebilir ve bireylerin eğitim hakkından tam anlamıyla yararlanmalarını engelleyebilir (Gümü, 2012). Bu nedenle, eğitim finansmanının artırılması ve adil bir şekilde dağıtılması, eğitim hakkının gerçekleştirilmesi adına kritik bir öneme sahiptir.

Eğitim finansmanındaki eşitsizlikleri gidermek ve eğitimde adaleti sağlamak adına, devletlerin ve eğitim politika yapıcılarının etkili çözümler üretmeleri ve kaynakları adil bir şekilde dağıtmaları gerekmektedir (Bénabou, 1996; Knoepfel ve diğerleri, 2014). Bu, eğitim hakkının gerçekleştirilmesi ve herkes için eşit eğitim fırsatlarının yaratılması adına hayati bir öneme sahiptir. Shao ve diğerleri (2019), düşük gelirli gruplara yönelik adil ve verimli bir özel transfer ödeme sistemi kurmanın, düşük gelirli grupların eğitimden adaleti eşit ve adaletli bir biçimde yararlanabileceklerini savunmaktadırlar. Gill (2017) ilköğretimde sosyal dışlanmaya tepki vermede sosyal politikanın rolünü vurgulamakta ve eğitim planlamacıları ile politika yapıcılara daha iyi öğrenme ortamlarına erişimdeki büyük sosyal farklılıkları ele alma çağrısında bulunmaktadır. Bischoff ve Owens (2019), düşük ve yüksek gelirli çocukların eğitim bağlamlarında fırsat ayrışmasını incelemektedir. Okul finansmanı reformlarının, gelir ayrımının neden olduğu finansman eşitsizliklerini azaltmada bir miktar etkili olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte, okulaşmanın sosyal bağlamındaki eşitsizlikler artmaya devam etmekte ve daha fazla çözüm ihtiyacını da vurgulamaktadırlar.

Eğitim finansmanı, eğitim kurumlarının kaliteli eğitim hizmetleri sunabilmesi için hayati bir rol oynamaktadır. Yeterli finansal kaynaklara sahip okullar, öğrencilere modern öğretim materyalleri, deneyimli öğretmenler ve çeşitli eğitim fırsatları sunabilir (Kurul, 2012). Filardo, Vincent & Sullivan(2019) yeterli finansmanın okullar üzerindeki etkisini tartışmakta ve bunun altyapı gelişimine ve kaliteli öğretmenlerin istihdamına katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır. Yazarlar, yeterli finansman, okul tesislerinin iyileştirilmesine, güncel öğretim materyallerinin bulunmasına ve iyi eğitilmiş eğitimcilerin işe alınmasına olanak tanımakta ve bunların tümünün eğitimin kalitesini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca Stauvermann ve Kumar (2018) yetişkin öğrenimi, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi tartışmaktadır. Yetişkin eğitimi programları için yeterli finansman, yaşam boyu öğrenme girişimlerini destekleyebilir ve bireylerin yaşamları boyunca kaliteli eğitime erişmelerini sağlayabileceğini belirtmektedirler.

Finansmanın yetersiz olduğu durumlarda ise, okulların eğitim kalitesi olumsuz yönde etkilenmekte, bu da öğrencilerin eğitim hakkından tam anlamıyla yararlanmalarını engelleyebilmektedir (Çopur & Yengin Sarpkaya, 2020). Özellikle düşük gelirli bölgelerdeki okullar, finansman eksikliği nedeniyle ciddi zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Elemure ve Omotoso (2022), sermaye, materyaller ve insan kaynakları dahil olmak üzere etkili bir eğitim programı için gerekli girdilerin sağlanmasında finansmanın önemini vurgulamaktadır. Yetersiz finansman, kaynak eksikliğine, eskimiş materyallere ve nitelikli öğretmen eksikliğine yol açabilir ve bunların tümü eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir.

Eğitim için yetersiz finansman, okullardaki eğitimin kalitesi üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilmekte, kaynak ve nitelikli öğretmen eksikliğine yol açabilmektedir. Öte yandan, yeterli finansman, altyapının geliştirilmesine, kaliteli öğretmenlerin istihdamına ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarına katkıda bulunabilir ve bunların tümü eğitimin kalitesini olumlu yönde etkiler. Ek olarak Ünal ve Sarpkaya'ya (2020) göre, eğitim finansmanı, sadece öğrencilerin akademik başarılarını değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimlerini de etkileyebilir. Bu nedenle, eğitim finansmanının artırılması ve adil bir şekilde dağıtılması, toplumun gönenci ve mutluluğu için önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, eğitim finansmanı ve eğitim hakkı konusunda mevcut durumu analiz etmek, bu konunun toplumsal, ekonomik ve eğitimsel açıdan önemini vurgulamak ve mevcut zorluklara çözüm yolları sunmaktır. Bu amaçla ilişkili olarak araştırmanın problem cümlesi, "Lise yöneticileri, öğretmenleri ve velilerinin eğitimin finansmanı ve eğitim hakkına ilişkin görüşleri nasıldır?" şeklindedir. Bu bağlamda araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir:

1. Okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin görüşlerine göre liselerde eğitim hakkının uygulanmasında ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır?
2. Liselerde eğitim finansmanının sağlanmasında karşılaşılan zorluklara ilişkin okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin görüşleri nelerdir?

3. Liselerde eğitim finansmanında karşılaşılan sorunların çözümü için okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Olgubilim deseni, yapılan araştırmanın kendisi üzerinde odaklanan bir desendir (Merriam, 2013). Bu bağlamda, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin eğitim hakkı ve eğitim finansmanı kavramlarına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İzmir il merkezinde devlet ve özel liselerde görev yapan okul yöneticileri, öğretmenler ve lise düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örneklem stratejisi benimsenmiştir. Amaçlı örneklem, konuya ilişkin zengin bilgi sahibi olan durumların seçilmesine odaklanır (Patton, 2014). Bu yöntemle, araştırmanın farklı boyutlarının incelenmesi hedeflenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak cinsiyet, lise türleri ve ilçe çeşitlilikleri (İzmir ilinde farklı ilçelerde yer almakta olan liseler) dikkate alınmıştır. Bu örnekleme, toplamda 8 okul yöneticisi, 7 öğretmen ve 5 veliyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun hazırlık sürecinde literatür taraması yapılmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Hazırlanan taslak form, alanında deneyimli 6 uzman tarafından değerlendirilmiş ve nihai form oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan verilerin analizi araştırmacı tarafından yapılmış ve bu süreçte içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlilik

Araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlık sürecinde ilgili literatür detaylı bir şekilde taranmış ve bu alanda öne çıkan kavramlar temel alınarak bir çerçeve oluşturulmuştur. Soruların içeriğinin uygunluğunu ve kapsamlılığını değerlendirmek için alanında deneyimli altı uzmana danışılmıştır. Katılımcıların ifadelerinin doğru ve eksiksiz bir şekilde toplandığından emin olmak için elde edilen bulgular, katılımcılarla tekrar paylaşılarak doğrulama yapılmıştır.

Dış geçerliliği sağlamak amacıyla, araştırma süreci, çalışma grubu ve ortam hakkında detaylı bilgiler sunulmuştur. Bu, araştırmanın başka bağlamlarda nasıl yorumlanabileceğine dair bilgi sağlar.

Araştırmada iç güvenirliliği sağlamak için, katılımcıların demografik ve diğer özelliklerine dair bilgiler sistematik bir şekilde tablolarla sunulmuştur. Veri toplama ve analiz süreçleri şeffaf ve ayrıntılı bir şekilde açıklanarak, araştırmanın başka bir araştırmacı tarafından tekrarlanabilirliği desteklenmiştir. Araştırma sürecinde, veri üzerinde herhangi bir kısaltma veya düzenleme yapılmamış, katılımcıların ifadeleri orijinal halleriyle korunmuştur. Elde edilen bulguların analizinde, önceki araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırmalar yapılarak bulguların tutarlılığı değerlendirilmiştir. Ayrıca, analiz sürecinde oluşturulan temalar ve kodlar hakkında katılımcı geribildirimleri alınarak, verinin doğru yorumlandığından emin olunmuştur.

BULGULAR

Aşağıda yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada birinci alt problemde "Öğretmen Yönetici ve Velilerin Görüşlerine Göre Liselerde Eğitim Hakkının Uygulanmasındaki Sorunlar nelerdir?" biçimindeki soruya verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Yönetici ve Velilerin Görüşlerine Göre Liselerde Eğitim Hakkının Uygulanmasındaki Sorunlar

KAYNAK	PAYDAŞLAR	KATEGORİLER	ALT KATEGORİLER	
AİLENDEN KAYNAKLI	ÖĞRETMEN	Sosyoekonomik durum	Ekonomik durumunun yetersizliği	
		Coğrafi konum	Mevsimlik göç	
		Eğitime bakış açısı	Coğrafi konum etkisiyle okullardaki farklılıklar	
	YÖNETİCİ	Sosyoekonomik durum	Eğitime olumsuz bakış açısı	Ekonomik durumunun yetersizliği
		Eğitime bakış açısı	Eğitime olumsuz bakış açısı	Ekonomik durumunun yetersizliği
	VELİ	Sosyoekonomik durum	Eğitime olumsuz bakış açısı	Ekonomik durumunun yetersizliği
KİŞİLERDEN KAYNAKLI	ÖĞRETMEN	Akademik yetersizlik	Başarısızlık sonucu okula dair ilgisini kaybetmesi	
	YÖNETİCİ	-	-	
	VELİ	-	-	
OKUL /SİSTEM KAYNAKLI	ÖĞRETMEN	Eğitim hizmetinde farklılıklar	Okulların türlerine göre eğitim hizmetinde farklılıkların görülmesi	
	YÖNETİCİ	4+4+4 Eğitim sistemi	4+4+4 eğitim sistemi nedeniyle öğrencilerin eğitimden kopması	
	VELİ	Okulun coğrafi konumu	Okulların konumu gereği eğitim hizmetinde görülen farklılıklar	
PANDEMİ KAYNAKLI	ÖĞRETMEN	Araç gereç eksikliği	Öğrencilerin derslere devamlılık sağlayamaması	
	YÖNETİCİ	-	-	
	VELİ	-	-	

Eğitim hakkının uygulanmasındaki zorluklar, çok katmanlı sosyal dinamiklerin bir ürünüdür ve bu karmaşıklık, Tablo 1'de paydaşların görüşleri aracılığıyla çarpıcı bir şekilde ortaya konulmuştur. Tablo 1'e göre aile kaynaklı sorunlar konusunda öğretmenler, ailenin sosyoekonomik durumunun, coğrafi konumunun ve eğitime bakış açısının öğrencilerin eğitimine etki ettiğini belirtmektedirler. Özellikle ekonomik durumu yetersiz ailelerin çocukları, eğitimde daha fazla zorluk yaşayabilirler. Örneğin öğretmen (Ö6) şöyle demektedir:

“Yani maddi imkânsızlıklardan dolayı yararlanamıyorlar. Maddi yeterlilikleri olmadığı için ücreti, parası olanlar daha iyi bu eğitim hakkından yararlanabiliyor. Ama yeterince düzeyi olmayan, imkânı olmayanlar bu eğitim hakkından yeterince yararlanamıyor. Eşit bir eğitim alamıyorlar diye düşünüyorum.” (Ö6)

Mevsimlik göç, ailelerin yer değiştirmesine neden olabilir ve bu durum çocukların eğitim sürekliliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Eğitimde cinsiyet ayrımcılığı, kız çocuklarının eğitimine yeterince önem verilmemesine neden olabilir ve bu da eğitim hakkının tam anlamıyla uygulanmasını engelleyebilir. Örneğin öğretmen (Ö7) mevsimlik göç konusunda şöyle demektedir:

“Mesela burada Aliğa tarafında tarlalar var biliyorsunuz bir kere orada geçerken bir çocuk aldık şehir merkezine götürürken orada kasım ayıydı daha dönmemişler memleketlerine. Kiralık tarlada ıı icar yapıyorlardı. Daha memleketlerine dönmemişler ve okula gidemiyorlar ister istemez.” (Ö7)

Tablo 1’e göre aile kaynaklı sorunlar konusunda yöneticiler de sosyoekonomik durumun ve ailelerin eğitime bakış açısının önemli etkenler olduğunu belirtmektedirler. Ekonomik durumu yetersiz ailelerin çocukları, eğitim materyallerine erişimde zorluk yaşayabilirler ve bu da eğitim kalitesini düşürebilir. Ailelerin eğitime olumsuz bakış açısı, çocuklarının eğitime olan motivasyonunu düşürebilir ve bu da eğitim sürecini olumsuz yönde etkileyebilir. Örneğin yönetici (OY5) mevsimlik göç konusunda şöyle demektedir:

Bizim okulumuzda da az önce bahsettiğim şekilde bırakan yararlanamayan çocuklar var. Rapor çıkardım istatistik çıkardım. 420 kişilik okulda 25 öğrenci sürekli devamsız sürekli devamsız. Sonra ben bunlara ulaşıyorum mesela niye gelmiyor diyorum çocuk. Eee diyor tarlada çalışacak. Okumak istemiyor diyor. Aslında ben anlıyorum yani çocukla iletişime geçemiyorum bir türlü. Muhtemelen velilerin çoğu da demiyim önyargılı davranmak istemiyorum da orali değil. Doğudan göç etmiş gelmiş burada yaşıyor. Muhtemelen o çocuklar birkaç yıl sonra evlenmiş bir şekilde karşımıza çıkacak. Yani artık ailelerin bakış açısıyla alakalı. Benim okulumda bile mevcut 25 öğrenci sürekli devamsız. ...5 erkek 20 kız gelmiyor okula, okumuyor.” (OY5)

Aile kaynaklı sorunların, öğrencilerin eğitim hakkının tam anlamıyla uygulanmasında önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Öğretmen, yönetici ve veli görüşleri, bu sorunların çözümü için farklı perspektifler sunmaktadır ve bu perspektiflerin dikkate alınması, eğitimdeki adaleti ve erişilebilirliği artırabilir.

Öğrencilerin bireysel düzeydeki sorunları da eğitim hakkının uygulanmasında önemli birer engel olarak karşımıza çıkar. Öğretmen ve yöneticiler tarafından ifade edilen akademik yetersizlik ve eğitime olan ilginin azalması, öğrenci motivasyonu ve başarısını doğrudan etkileyen faktörlerdir. Bu, öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları bireysel zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olacak ve eğitim hakkının her öğrenci için anlamını pekiştirecek bir yaklaşımdır.

Okul ve sistem kaynaklı zorluklar, eğitim hakkının uygulanmasının yapısal boyutlarına işaret eder. Öğretmenlerin belirttiği okul türlerindeki farklılıklar ve yöneticilerin dile getirdiği 4+4+4 eğitim sisteminin oluşturduğu kopmalar, eğitim hakkının eşit ve adil bir şekilde tecelli etmesindeki engeller olarak öne çıkar. Örneğin yönetici (OY5) mevsimlik 4+4+4 sistemi konusunda şöyle demektedir:

“4+4+4 bu sistem genel anlamda baktığında kız çocuklarının okumasının önünde çok büyük bir engel. Özellikle çıkardılar bunu. 4+4, 8. Yılda sonra bir sürü öğrenci bırakıyor okulu mesela. 8. yılı bitiriyor bırakıyor okulu ve okumuyor. E devlette buna olanak sağlıyor. İı zafiyetlerinden biri de bu. Eğitim sistemi şu anki durumda çocukların eğitim haklarından yararlanmasına engel oluyor.” (OY5)

Velilerin coğrafi konumun eğitim hakkı üzerindeki etkilerine dikkat çekmeleri, eğitim hizmetlerinin erişilebilirliği konusunda yaşanan sıkıntıları gözler önüne serer. Bu bağlamda, eğitim politikalarının okul ve sistem kaynaklı zorluklara odaklanarak, eğitim hizmetlerinin her bireye eşit olarak sunulması için düzenlemeler yapması gerekmekte olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin veli (V2) okulların konumu (coğrafi, gecekondu vb.) konusunda şöyle demektedir:

“Herkesin aldığı sanmıyorum Batı tamam öyle ya da böyle ama Doğu hayır. Belirli bir bölgesi tamam ama diğer kısım da alamıyorlar. Çocuklar zeki ama çocuk Gabar Dağı'nın eteğinde oturuyor orada ona ne verebilirsin? O çocuktan ne bekliyorsun ki? Çocuğa o eğitim imkânını sağlayamıyoruz. Yine dönüp dolaşıp devlete geliyoruz. Belki de o çocuk Batı'dakilerden daha zeki?” (V2)

Son olarak, pandemi kaynaklı sorunlar, eğitim hakkının uygulanmasına dair yeni zorluklar ortaya koymuştur. Öğretmen ve yöneticilerin belirttiği araç-gereç eksikliği ve derslere devamlılık sorunu, uzaktan eğitim döneminde öğrencilerin eğitim hakkından tam olarak faydalanamadıklarını gösterir. Bu, eğitim politikalarının esnekliğinin ve dayanıklılığının artırılmasına, öğrencilerin değişen şartlara uyum sağlayabilmesi için gerekli desteğin sağlanmasına yönelik bir çağrı olarak görülebilir. Bu bağlamda, liselerde eğitim hakkının uygulanmasındaki zorluklar, multidisipliner bir yaklaşım ve paydaşların iş birliği gerektiren konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim politikalarının bu zorlukları azaltmak ve eğitim hakkını güçlendirmek için kapsamlı, esnek ve adaptif olması zorunludur.

İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmada ikinci alt problemde “Liselerde eğitim finansmanı politikalarının uygulanmasında karşılaşılan zorluklara ilişkin okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin görüşleri nelerdir?” biçimindeki soruya verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Liselerde Eğitim Finansmanı Politikalarının Uygulanmasında Karşılaşılan Zorluklara İlişkin Okul Yöneticileri, Öğretmen Ve Velilerin Görüşleri

KAYNAK	PAYDAŞLAR	KATEGORİLER	ALT KATEGORİLER
Bakanlık Temelli Sorunlar	YÖNETİCİ	Bütçenin kısıtlı olması	Genel bütçenin yetersizliği
	ÖĞRETMEN		
	VELİ		
Okul Temelli Sorunlar	YÖNETİCİ	Eğitim giderlerine dair sorunlar	Eğitim giderlerinin karşılanamaması
		Personel giderlerine dair sorunlar	Personel giderlerinin karşılanamaması
		Bütçe yönetimine ilişkin sorunlar	Velilerin bağış konusunda olumsuz düşünceleri
			Okullar arası bütçe konusundaki ekonomik eşitsizlikler
	ÖĞRETMEN	Eğitim giderlerine dair sorunlar	Eğitim giderlerinin karşılanamaması
		Personel giderlerine dair sorunlar	Personel giderlerinin karşılanamaması
	VELİ	Eğitim giderlerine dair sorunlar	Eğitim giderlerinin karşılanamaması

Tablo 2’de, eğitim hakkının uygulanmasında karşılaşılan sorunları yönetici, öğretmen ve velilerin perspektiflerine göre kategorize etmektedir. Tabloda Bakanlık Temelli Sorunlar ve Okul Temelli Sorunlar olmak üzere iki ana kategori bulunmaktadır. Bakanlık Temelli Sorunlar kategorisinde, yönetici, öğretmen ve velilerin bütçeyle ilgili genel endişelerinin genel bütçenin yetersizliği olduğu görülmektedir. Bu bulgular, sorunların kaynağının genelde bakanlık politikaları ve finansal kısıtlamalar olduğu şeklinde yorumlanabilir. Örneğin yönetici (OY5) Bakanlık temelli sorunlar konusunda şöyle demektedir:

“İl genel bütçeden eğitime ayrılan payın yeterli olmaması diye düşünüyorum. Komik yani komik rakamlar. Şurada kermes yapıyoruz, pandemide kermes yapıyoruz mecburuz yani. Cam kırılıyor, şimdi napcam ben?”

Okulun camını kendi cebimden birkaç ay verebilirim de üç ay sonra bende para veremem. Oradan diyorsun artık kaynak yaratıyorum. Yardım eder misin falan.”(OY5)

Okul Temelli Sorunlar kategorisinde ise yöneticiler, öğretmenler ve velilerin eğitim giderleri ve personel giderleri gibi maddi konularda karşılaştıkları sorunlar sıralanmıştır. Özellikle, eğitim ve personel giderlerinin karşılanamaması tüm paydaş grupları için önemli bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Yöneticiler ek olarak bütçe yönetimi ve velilerin bağış konusundaki olumsuz düşünceleri ile okullar arası ekonomik eşitsizlikler gibi sorunları dile getirmişlerdir. Örneğin yönetici (OY3, OY4, V5) okul temelli sorunlar konusunda velilerin bağış konusundaki tutumları hakkında şöyle demektedir:

“Hiçbir zaman gönüllü bağış olmuyor. Ancak dediğim gibi hayırseverlerle iş yürüyor. Eskiden diyorduk her veli yirmişer lira para getirsin. İki o yirmişer lira da yetiyordu. Asgari giderlere yetiyordu. Şimdi 200 lira toplasak yine yetmez. Ki toplayamıyoruz zaten. Yani okul aile birliği bütçeleri de yok denecek kadar az.” (OY3)

“Aidat adı altında öğrencilerden velilerden para topluyoruz. Bunların bir kısmı ekonomik durumu olmadığı için veremiyor, bir kısmı vermediği halde şikâyet edebiliyor.”(OY4)

“Hayır, tabii ki. Yeter mi hiç? Yetersiz olduğunu direk olarak hissetmiyoruz tabii. Ama o paralarla o okullarda iş yapılmaz. Döner sermayeden gelen paralarda belli. İşte yapabildikleri kadarını yapıyorlar.” (V5)

Genel olarak, Tablo 2, eğitim hakkının uygulanmasında finansal kaynakların yetersizliğinin en belirgin engel olduğunu ortaya koymaktadır. Bütçe kısıtlamaları, eğitim ve personel giderlerinin yeterince karşılanamamasına yol açmakta ve bu durum tüm paydaş grupları tarafından hissedilmektedir. Velilerin bağış konusundaki tereddütleri ve okullar arası ekonomik dengesizlikler, bu sorunların çözümünde karşılaşılan ek zorlukları temsil etmektedir. Bu bulgular, eğitim politikalarının ve finansal kaynakların dağılımının, eğitim hakkının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini işaret etmektedir.

Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmada üçüncü alt problemde “. Liselerde eğitim finansmanında karşılaşılan sorunların çözümü için okul yöneticileri, öğretmen ve velilerin önerileri nelerdir?” biçimindeki soruya verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tanlo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Liselerde Eğitim Finansmanında Karşılaşılan Sorunların Çözümü İçin Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Velilerin Önerileri

KAYNAK	PAYDAŞLAR	KATEGORİLER
Eğitim Politikasına Dair Öneriler	ÖĞRETMEN	Eğitime dair bakış açısı değişmeli Eğitim bütçesinde artış
	YÖNETİCİ	Eğitim bütçesinde artış
	VELİ	Eğitim bütçesinde artış
Kaynak Kullanımına Dair Öneriler	ÖĞRETMEN	Etkili planlama yapılmalı
	YÖNETİCİ	Öğrenci sayısına göre ödenek verilmeli
	VELİ	Etkili planlama yapılmalı

Yönetime Dair	ÖĞRETMEN	Ödeneklerin izlenmesi amacıyla etkili denetimler yapılmalı
Öneriler	YÖNETİCİ	
	VELİ	

Tablo 3, liselerde eğitim finansmanı sorunlarına yönelik çözüm önerilerinin paydaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Eğitim politikasına dair öneriler bölümünde, öğretmenler eğitime dair bakış açısının değişmesi gerektiğini ve eğitim bütçesinde artış olması gerektiğini belirtmişler. Yöneticiler ve veliler de bütçe artışı destekleyen önerilerde bulunmuşlar. Örneğin, yönetici (OY5) eğitim bütçesinde artış kategorisiyle ilgili şöyle demektedir:

“Yani ben ticari bir işletme değilim bir şey yapamam. Ama dediğim gibi devletin genel bütçeyi hazırlarken ekim ayında kasım ayında ona göre bi miktar ona göre bi meblağ ayırması lazım eğitime ki ben eğitime odaklanabileyim. Ben eğitime odaklanamıyorum okulu nasıl götürürüm hadi şunu da erteliyim yani istiyor ki insan öğrencilerini çok daha güzel ortamlarda eğitim alsın imkân sağlıyım ama olmuyor yani. Genel bütçe içinde eğitime ayrılan payın artırılması lazım başka bir alternatifi yok.” (OY5)

Kaynak kullanımına dair öneriler kısmında, öğretmenlerin ve yöneticilerin etkili planlama yapılması gerektiği konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Öğretmenler, öğrenci sayısına göre ödenek verilmesi gerektiğini öne sürerken, veliler de etkili planlamanın önemine vurgu yapmışlar.

Yönetimle ilgili öneriler kısmında ise, öğretmenler, ödeneklerin izlenmesi amacıyla etkili denetimlerin yapılmasının önemini dile getirmişler. Hem yöneticiler hem de veliler, bu görüşü destekler nitelikte öneriler sunmuşlar. Bu bağlamda eğitim bütçesinde artış gerekliliği tüm paydaşlar arasında uzlaşarak öne çıkmakta, ancak bakış açısının değişmesi ve denetimlerin artırılması gibi öneriler yalnızca öğretmenler tarafından dile getirilmektedir.

Sonuç olarak, Tablo 1,2 ve 3'teki bulgulara genel olarak baktığımızda, eğitim finansmanının yalnızca miktarına değil, aynı zamanda dağılımının eşitliğine de odaklanmalıdır. Öğrenciler arasında, özellikle farklı sosyoekonomik arka planlara sahip olanlar arasında, eğitim fırsatlarındaki eşitsizliklerin giderilmesi gereklidir. Bu, özellikle dezavantajlı bölgelerdeki okulların ve öğrencilerin kaliteli eğitim materyallerine, yeterli öğretmenlere ve fiziki koşullara erişiminin sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Bu çerçevede eğitim hakkının tam olarak güvence altına alınması, yeterli ve adil bir eğitim finansmanı ile mümkündür. Bu, bireysel başarının ötesinde, toplumun genel gönençine ve sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunur. Bu bağlamda, devletlerin ve eğitim politikası yapıcılarının, eğitim hakkını güvence altına almak için gerekli finansal kaynakları sağlama ve etkin bir şekilde yönetme sorumluluğu bulunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eldeki araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulguları, ailelerin sosyoekonomik durumlarının, coğrafi konumlarının ve eğitime olan bakış açılarının, öğrencilerin eğitim hakkının uygulanmasında önemli rol oynadığını göstermektedir. Özellikle ekonomik durumu yetersiz ailelerin çocukları, eğitimde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasını zorlaştırmakta ve toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir. Aile kaynaklı sorunlar, öğrencilerin eğitimdeki başarılarını ve fırsatlarını doğrudan etkilemektedir. Ekonomik sıkıntılar, çocukların okul materyallerine erişimini, ders dışı aktivitelere katılımını ve genel eğitim kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bode, Gallagher, Vang, Durgunoğlu (2013) aile geçmişinin ve gelirinin öğrencinin kariyer ve yaşam beklentisini etkilediğini ileri sürmektedirler. Morrissey, Hutchison, Winsler (2014), Düşük aile gelirinin, daha düşük notları öngören okula devamsızlık ve geç kalmalarla küçük ama pozitif ilişkileri olduğunu ileri sürmektedir. Coğrafi konum, özellikle kırsal ve uzak bölgelerde yaşayan öğrenciler için, kaliteli eğitim hizmetlerine erişimi kısıtlamaktadır. Ayrıca, ailelerin eğitime bakış açıları, çocuklarının eğitim motivasyonu ve başarısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Park et al. (2021), coğrafi uzaklığın ve yükseköğretim kurumlarının yokluğunun, kırsal alanlarda toplumun refahını ve eğitimin algılanan değerini önemli ölçüde etkileyebileceğini ileri sürmektedir. Okunlola & Hendricks (2022), fiziksel ve ekonomik erişimdeki

zorlukların, uzak bölgelerdeki ortaöğretimin kalitesini etkilediğini belirtmektedir. Nitekim Munsch & Boylan (2018), coğrafi aşırılıkların, öğretmenlerin uzak kırsal okullarda işe alımını ve elde tutulmasını etkilemekte bunun da eğitimin niteliğini olumsuz etkilediğini vurgulamaktadırlar. Usher & Kober(2012), ailelerin eğitime bakış açılarının çocukların motivasyonunu ve akademik başarısını artırmadaki belirleyici etkisine vurgu yaparken; Halawah ise (2006), aile ortamının öğrenci özellikleriyle önemli bir korelasyona sahip olduğunu ve bunun da akademik başarıyı etkilediğini ileri sürmektedir. Bu durum, eğitim politikaları ve uygulamalarında aile faktörünün göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. Eğitim hakkının tam anlamıyla uygulanabilmesi için, ailelerin ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarına yönelik duyarlı yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir (Apostu, 2017; Lee&Zhou, 2014). Eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde ailelerin önemi ve etkisi, politika yapıcılar, eğitimciler ve toplum tarafından tam olarak anlaşılmalı ve bu yönde stratejiler geliştirilmelidir. Ayrıntılı olarak incelendiğinde, aile kaynaklı sorunların eğitim hakkının uygulanması üzerindeki etkisi çok katmanlıdır. Ekonomik engeller, eğitim materyallerine erişimden, okul ücretlerine, ders dışı etkinliklere katılım ve hatta okul beslenmesine kadar geniş bir yelpazede etkili olabilmektedir. Coğrafi konum ile ilgili zorluklar, ulaşım sorunlarından, internet erişimi gibi teknolojik imkanların yetersizliğine kadar çeşitlilik göstermektedir. Ailelerin eğitime bakış açısı ise, çocukların okula devamlılığında, akademik başarıya ve okul dışı aktivitelere katılım isteğine kadar etki edebilmektedir. Sonuç olarak, aile kaynaklı sorunların eğitim hakkının uygulanmasındaki etkisi, yalnızca bireysel öğrenci başarısını değil, aynı zamanda toplumsal eşitlik ve adaleti de doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, eğitim hakkının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için bu sorunların kapsamlı bir şekilde ele alınması ve çözümlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Eldeki araştırmada ikinci alt problemine ilişkin bulgularda, eğitim finansmanı politikalarının uygulanmasındaki iki ana zorluk; bakanlık temelli sorunlar ve okul temelli sorunlar olarak tanımlanmıştır. Bakanlık temelli sorunlar kapsamında, genel bütçenin yetersizliği ön plana çıkmıştır. Bu durum, eğitim sektörünün ihtiyaç duyduğu kaynakların sağlanamaması ve eğitimin niteliğinin düşmesine yol açabilecek bir faktör olarak belirlenmiştir. Okul temelli sorunlar ise eğitim ve personel giderlerinin yeterli şekilde karşılanamaması, bütçe yönetimindeki eksiklikler ve velilerin bağış konusundaki isteksiz tutumları olarak ifade edilmiştir. Bu durumlar, okulların mali sıkıntılar yaşamasına ve eğitim kalitesinin azalmasına neden olabilmektedir. Bakanlık temelli sorunların analizi, eğitim finansmanının, genel bütçe kaynaklarının yetersiz dağılımı nedeniyle zorluklarla karşılaştığını göstermektedir. Bu durum, eğitim alanında gerekli yatırımların yapılmasını engellemekte ve uzun vadede eğitim sisteminin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. McGinnis et al. (2017) yetersiz finansman ve bütçeleme başarısız ve sürdürülebilir WASH (Okullarda Su, Sanitasyon ve Hijyen) programlarının okul ortamlarına entegre edilmesinin önündeki temel engeller olduğunu ve bu durumun öğrenci sağlığını; Ciolino, (2016), yetersiz finansmanın, öğretmenlerin işte kalmasını, öğrencilerin öğrenimini ve bina sakinlerinin fiziksel sağlığını etkilediğini; Rybina ise (2021), liselerde genel bütçe kaynaklarının yetersiz dağılımının, okul liderlerinin mali sorunları ebeveynler veya sponsorluk yoluyla çözümlenmesine yol açtığını bu durumda çatışmalara yol açtığını ileri sürmektedir.

Eğitim için ayrılan bütçenin yetersiz olması, öğrencilere yönelik kaliteli eğitim programları, donanımlı okullar ve nitelikli öğretmenler sağlama konusunda ciddi engeller oluşturabilmektedir. Bu bağlamda Nwafor, Uchendu&Akani (2015), yetersiz finansmanın, altyapının bozulmasına, ortaöğretimde yüksek eğitim maliyetine ve düşük personel bağlılığına yol açtığını ileri sürmektedir. Pillay (2006), Uganda'da ortaöğretimin ciddi şekilde yetersiz finanse edildiğini ve kaynak dağılımında ciddi adaletsizlikler olduğunu, bunun da yoksul öğrencileri ücretli özel sektöre erişmeye zorladığını belirtmiştir. Bu durumda fiili olarak eğitime erişim hakkını ortadan kaldırdığını ileri sürmektedir. Benzer biçimde Lukashenko da (2021), kusurlu finansman mekanizmalarının ve öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik teşviklerin eksikliğinin eğitim sektörünü olumsuz etkilediğini dile getirmektedir. Okul temelli sorunlar ise, eğitim ve personel giderlerinin karşılanamaması ve bütçe yönetimindeki zorluklarla ilişkilidir. Bu durum, okulların finansal kaynaklarını etkin bir şekilde kullanamamalarına ve öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerinin kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir. Bamigboye&Adeyemi (2016), ekonomik krizlerin eğitim sektörünü olumsuz etkilediğini, öğretmenlerin moralinin bozulmasına, grevlere, protestolara ve okulların kapanmasına yol açtığını dile getirmektedir. Benzer şekilde Painter&Wetzel (2003), gelir yetersizliği nedeniyle yapılan bütçe kesintilerinin sınıf mevcutlarının artmasına, işlerin ortadan kaldırılmasına ve programların azaltılmasına yol açarak eğitim niteliğini etkilediğini ileri sürmektedir. Velilerin bağış konusundaki isteksiz tutumları, özellikle kaynak yaratmada alternatif yollar arayan okullar için bir başka zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, okulların yeterli finansal desteği bulamamaları ve eğitimde eşitsizliklerin artması riskini

beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, Gökyer ve Alpinanç da (2014) okul aile birliklerinin, sosyoekonomik düzey, kültürel çevre ve mali kaynaklar gibi etmenler nedeniyle bağış toplama konusunda zorluklarla karşılaştığını dile getirmektedirler. Benzer biçimde Posey-Maddox (2016) ve Skousen&Domangue (2020) ebeveynlerin bağış yapma konusundaki isteksizliği, kentsel bölgelerdeki kaynak eşitsizliklerini daha da kötüleştirerek kamu eğitiminde eşitlik sorunlarını gündeme getirebileceğini ileri sürmektedir. Sonuç olarak, eğitim finansmanı politikalarının uygulanmasındaki bu zorluklar, eğitim sisteminin genel yapısını ve kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bakanlık ve okul temelli bu sorunların üstesinden gelmek, eğitimde kalite ve erişilebilirliği artırmak için kritik önem taşımaktadır. Bu sorunların çözülmesi, eğitimin herkes için daha adil ve erişilebilir olmasını sağlayarak, toplumsal eşitliği ve bireysel gelişimi destekleyecektir. Bu nedenle, eğitim finansmanı politikalarının etkin bir şekilde uygulanması ve gerekli kaynakların sağlanması, politika yapımcılar, eğitimciler ve toplumun ortak sorumluluğudur.

Eldeki araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulguları, eğitim finansmanı sorunlarının çözümüne yönelik iki temel öneri kategorisini ortaya koymaktadır: Eğitim politikasına dair öneriler ve kaynak kullanımına ve yönetimine dair öneriler. Eğitim politikasına dair öneriler, eğitim sisteminin bütçesinde artış yapılması ve eğitime dair genel bakış açısının değişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kaynak kullanımı ve yönetimi ile ilgili öneriler ise, etkili planlama yapılması, öğrenci sayısına göre ödeneklerin dağıtılması ve ödeneklerin etkili bir şekilde denetlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Eğitim politikasına dair öneriler, eğitim sisteminin genel yapısını ve finansmanını etkileyen temel politik kararlarla ilişkilidir. Eğitime dair bakış açısının değişmesi, toplumun eğitime verdiği önemi artıracak ve bu alana daha fazla kaynak ayrılmasını teşvik edecektir. Eğitim bütçesinde artış yapılması, eğitim kalitesini yükseltmek, öğretmen ve öğrenci ihtiyaçlarını karşılamak ve eğitim altyapısını güçlendirmek için kritik öneme sahiptir. Nitekim BenDavid-Hadar (2016), okul finansmanı politikasının eğitimde fırsat eşitliğinin iyileştirilmesi üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Baldacci, Clements, Gupta ve Cui (2008) yüksek eğitim ve sağlık harcamalarının eğitim ve sağlık sermayesini olumlu yönde etkileyerek daha yüksek büyümeyi desteklediğini bulmuştur. Stewart ise (2011) eğitim bütçesinin artırılmasının eğitime erişimi genişletmeye ve öğretmen işgücünün kalitesini ve etkinliğini güçlendirmeye odaklanabileceğini vurgulamıştır.

Kaynak kullanımı ve yönetimi ile ilgili öneriler, eğitim finansmanının daha verimli ve etkili bir şekilde kullanılmasını hedeflemektedir. Etkili planlama, öğrenci sayısına göre ödeneklerin dağıtılması ve ödeneklerin denetlenmesi, kaynakların daha adil ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır. Bu yaklaşımlar, eğitim kaynaklarının israfını önleyecek ve her öğrenciye kaliteli eğitim imkanları sunulmasına katkıda bulunacaktır. Benzer biçimde Hatsor, (2014) eğitimin kalitesini artırmak için etkili mali yönetim ve fonların uygun tahsisi ve yönetimi çok önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Araştırmalar, eğitim üretiminde kaynak tahsisinin karmaşık bir bulmaca olduğunu göstermiştir. Grosskopf, Hayes, Taylor, & Weber, (2017) de okul bölgeleri tarafından kaynakların etkin bir şekilde tahsis edilmesinin eğitim çıktılarında eşitliği artırabileceğini göstermiştir. Sonuç olarak, eğitim finansmanı sorunlarının çözümü, eğitim politikalarının ve kaynak yönetiminin iyileştirilmesine bağlıdır. Eğitim sistemine daha fazla kaynak ayrılması ve bu kaynakların etkin bir şekilde kullanılması, eğitim kalitesini artıracak ve toplumsal eşitliği destekleyecek önemli adımlar olacaktır. Bu önerilerin uygulanması, eğitimde fırsat eşitliğini artıracak ve her bireyin eğitim hakkından tam anlamıyla faydalanmasını sağlayacaktır. Bu nedenle, eğitim finansmanı sorunlarının çözümü, sadece eğitimcilerin ve politika yapımcıların değil, aynı zamanda tüm toplumun sorumluluğudur.

ÖNERİLER

Araştırmacılara Öneriler:

1. Ailelerin ekonomik durumları, coğrafi konumları ve eğitime bakış açılarının öğrencilerin eğitim hakkı üzerindeki etkisinin derinlemesine incelenilebilir.
2. Kırsal ve uzak bölgelerde yaşayan öğrencilerin eğitim hakkına erişimlerdeki zorlukların detaylı bir şekilde araştırılması önerilebilir.
3. Eğitim finansmanı politikalarının etkinliği ve yeterliliği üzerine yoğunlaşarak, bu politikaların eğitim kalitesi ve erişilebilirliği üzerindeki etkilerinin incelenmesi düşünülebilir.
4. Eğitim kaynaklarının etkili kullanımı ve yönetimi ile ilgili detaylı çalışmalar yaparak, kaynakların adil ve etkin bir şekilde dağıtılması için önerilerin geliştirilmesi mümkün olabilir.

Uygulamacılara Öneriler:

1. Eğitim politikaları ve uygulamalarında, ailelerin ekonomik ve sosyal durumlarına duyarlı yaklaşımların benimsenmesi sağlanabilir.
2. Eğitim bütçesinde artış yapılması ve bu bütçenin etkin kullanılması için adımların atılması önerilebilir.
3. Velilerin eğitim sürecine katılımını artırmak ve eğitime bakış açılarını olumlu yönde etkilemek için toplumsal bilinçlendirme programları ve etkileşimli faaliyetlerin düzenlenmesi faydalı olabilir.
4. Eğitim politikalarının ve finansman mekanizmalarının gözden geçirilerek, eğitimdeki adaletsizlikleri ve kaynak yetersizliklerini ele alacak şekilde yeniden yapılandırılmasının sağlanması önemli olabilir.

KAYNAKÇA

- Agyemang, G. (2010). Accounting for needs? formula funding in the uk schools sector. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(1), 82-110. <https://doi.org/10.1108/09513571011010619>
- Amos, O., Ephrahem, G., & Bhoke-Africanus, A. (2021). Effectiveness of school heads' financial management skills in provision of quality education in secondary school. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 20-28. <https://doi.org/10.9734/jesbs/2021/v34i230302>
- Apostu, O. (2017). Family's role in sustaining the educational trajectory of children from socially and economically disadvantaged communities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 9, 93-107. <https://doi.org/10.18662/rrem/2017.0902.05>
- Ataman, A. (2008). *Eğitim finansmanı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baldacci, E., Clements, B., Gupta, S., & Cui, Q. (2008). Social spending, human capital, and growth in developing countries. *World Development*, 36, 1317-1341. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2007.08.003>
- Bamigboye, G., & Adeyemi, G. (2016). *Economic crisis impact on education and teachers: Case study of South West Nigeria*. <https://doi.org/10.21125/inted.2016.1739>
- Bénabou, R. (1996). Inequality and growth. *NBER Macroeconomics Annual*, 11, 11. <https://doi.org/10.2307/3585187>
- BenDavid-Hadar, I. (2016). School finance policy and social justice. *International Journal of Educational Development*, 46, 166-174. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2015.10.003>
- Bischoff, K., & Owens, A. (2019). The segregation of opportunity: Social and financial resources in the educational contexts of lower- and higher-income children, 1990–2014. *Demography*, 56(5), 1635-1664. <https://doi.org/10.1007/s13524-019-00817-y>
- Bode, R., Gallagher, R. M., Vang, L., & Durgunoğlu, A. Y. (2013). Despite the odds: factors related to the academic success of first grade students from at-risk backgrounds. *LEARNING Landscapes*, 7(1), 81-93. <https://doi.org/10.36510/learnland.v7i1.631>
- Ciolino, M. S. (2016). The right to an education and the plight of school facilities: A legislative proposal. *University of Pennsylvania Journal of Law and Social Change*, 19, 107.
- Çopur M. & Yengin Sarpkaya P. (2020). Temel eğitim okullarının finansmanı hakkında yönetici görüşleri. *Turkish Studies - Education*, 15(3), ss. 2245-2270.
- Elemure, C., & Omotoso, Y. (2022). Improving funding of office technology and management programme for self-empowerment of graduating students of polytechnics in South West, Nigeria. *The International Journal of Humanities & Social Studies*, 10(7). <https://doi.org/10.24940/theijhss/2022/v10/i7/hs2207-001>
- Filardo, M., Vincent, J. M., & Sullivan, K. (2019). How crumbling school facilities perpetuate inequality. *Phi Delta Kappan*, 100(8), 27-31. <https://doi.org/10.1177/0031721719846885>
- Gill, A. (2017). State, market and social inequalities: A study of primary education in the Indian Punjab. *Millennial Asia*, 8(2), 194-216. <https://doi.org/10.1177/0976399617715826>
- Gökçer, N., & Alpinanç, M. (2014). Views of school managers, parent-teacher association board members and parents on why parent-teacher associations fail to raise donations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 141, 909-915. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.05.159>
- Grosskopf, S., Hayes, K., Taylor, L., & Weber, W. L. (2017). Would weighted-student funding enhance intra-district equity in Texas? A simulation using DEA. *Journal of the Operational Research Society*, 68, 377-389. <https://doi.org/10.1057/jors.2015.93>
- Gümüş, A.T.(2012). Eğitim hakkının dönüşümü. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3(1), ss. 119-134.
- Halawah, I. (2006). The effect of motivation, family environment, and student characteristics on academic achievement. *Journal of Instructional Psychology*, 33, 91-100.

- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2012). Do better schools lead to more growth? Cognitive skills, economic outcomes, and causation. *Journal of Economic Growth*, 17(4), 267-321.
- Hatsor, L. (2014). Allocation of resources in educational production: the budget puzzle. *Journal of Public Economic Theory*, 16(6), 854-883. <https://doi.org/10.1111/jpet.12087>
- Kayahan Karakul, A. (2014). İran ve Türkiye’de eğitim finansmanının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 31, ss. 67-87.
- Kepenekci, Y. & Taşkın P. (2019). *Eğitim hukuku*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Knoepfel, R. C., First, P. F., Sala, M. R. D., & Ordu, C. (2014). Finance equity, student achievement, and justice. *Journal of Educational Administration*, 52(6), 812-832. <https://doi.org/10.1108/jea-02-2013-0019>
- Kurul, N. (2012). *Eğitim finansmanı*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Lee, J., & Zhou, M. (2014). The success frame and achievement paradox: The costs and consequences for Asian Americans. *Race and Social Problems*, 6, 38-55. <https://doi.org/10.1007/s12552-014-9112-7>
- Lukashenko, L. (2021). Financing of general secondary education institutions in the conditions of decentralization: Problems and prospects of development. *Problems of Systemic Approach in the Economy*, ap (3). <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-3-9>
- McGinnis, S., McKeon, Thomas, Desai, Richa, Ejelonu, A., Laskowski, Stanley P., & Murphy, H. (2017). A systematic review: Costing and financing of water, sanitation, and hygiene (WASH) in schools. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. <https://doi.org/10.3390/ijerph14040442>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Morrissey, T. W., Hutchison, L. A., & Winsler, A. (2014). Family income, school attendance, and academic achievement in elementary school. *Developmental Psychology*, 50(3), 741-753.
- Munsch, T., & Boylan, C. (2018). Can a week make a difference? Changing perceptions about teaching and living in rural Alaska. *The Rural Educator*. <https://doi.org/10.35608/ruraled.v29i2.469>
- Nwafor, N. J., Uchendu, E. E., & Akani, C. O. (2015). Need for adequate funding in the administration of secondary education in Nigeria. *Global Journal of Educational Research*, 14, 119-124. <https://doi.org/10.4314/gjedr.v14i1.6>
- Okunlola, J. O., & Hendricks, W. (2022). The predictive influence of access factor on quality of secondary education in remote areas of Southwestern Nigeria. *EUREKA: Social and Humanities*. <https://doi.org/10.21303/2504-557>
- Painter, S., & Wetzel, K. (2003). Making hard choices in tough times. *Journal of Cases in Educational Leadership*, 6, 28-34. <https://doi.org/10.1177/155545890300600202>
- Park, P. N., Sanders, S. R., Cope, M. R., Muirbrook, K. A., & Ward, C. (2021). New perspectives on the community impact of rural education deserts. *Sustainability*, 13(21), 12124. <https://doi.org/10.3390/su132112124>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S.B. Demir, Çev.). Pegem Akademi, Ankara.
- Pillay, P. (2006). Financing education in Uganda: The post-UPE dilemma—Conversations. *Perspectives in Education*, 24, 159-172.
- Posey-Maddox, L. (2016). Beyond the consumer: Parents, privatization, and fundraising in US urban public schooling. *Journal of Education Policy*, 31, 178-197. <https://doi.org/10.1080/02680939.2015.1065345>
- Rybina, L. (2021). *Improving methods of financing educational institutions from the local budget*. <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-31>
- Sarpkaya, R. & Ünal, A. (2020). *Eğitim hukuku herkese nitelikli eğitim*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Shao, Y., Liu, W., & Ji, M. (2019). Education equity in special education transfer payments to low-income groups. *Revista De Cercetare Si Interventie Sociala*, 65, 163-186. <https://doi.org/10.33788/rcis.65.11>
- Skousen, J. D., & Domangue, E. A. (2020). Leadership for social justice in high-poverty schools: Exploration of equity and fundraising in an urban-suburban school. *Journal of Cases in Educational Leadership*, 23, 93-110. <https://doi.org/10.1177/1555458919883320>
- Soydan, T. (2018). Türkiye’de eğitim finansmanı: öne çıkan yaklaşımlar ve politikalar. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS)*, Ankara.
- Stauvermann, P., & Kumar, R. (2018). Adult learning, economic growth and the distribution of income. *Economies*, 6(1), 11. <https://doi.org/10.3390/economies6010011>
- Stewart, V. (2011). Raising teacher quality around the world. *Educational Leadership*, 68, 16-20.

- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
- Usher, A., & Kober, N. (2012). What roles do parent involvement, family background, and culture play in student motivation? *Center on Education Policy*.
- Ünal, A., & Sarpkaya, R. (2021). *Eğitim hakkı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- World Bank. (2018). *World development report 2018: Realizing the Promise of Education for Development*. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/580361486043888162-0050022017/original/WDR2018ConceptPaper.pdf>

	<i>Geliř:</i> 25.09.2023:	<i>Kabul:</i> 22.11.2023	<i>Yayın:</i> 30.11.2023
Makale Türü:	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atıf:	Gencer, M. & Sarpkaya, R. (2023). Eğitimin finansmanı ve eğitim hakkına dair öğretmen, veli ve yöneticilerin görüşleri. <i>Journal of Research in Education and Teaching</i> 12 (4), 19-32.		